

Bulletin

parken Sonsbeek – Zypendaal – Gulden Bodem

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek

De Vereniging van Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de Gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Vrienden van Sonsbeek ondersteunt Molenplaats Sonsbeek financieel met een vaste bijdrage per lid.

De contributie per lid bedraagt per jaar: voor particulieren € 13,50, voor verenigingen € 35 en voor bedrijven € 50; Bankrekeningnummer: NL30 ABNA 0406 333 505 t.n.v. Vrienden van Sonsbeek. ANBI: de Vereniging is door de fiscus erkend als culturele 'Algemeen Nut Beogende Instelling', wat inhoudt dat donaties met de factor 1,25 voor de fiscale aftrek mogen worden vermenigvuldigd.

Bestuursleden

Edzard Gelderman – voorzitter (06-36308094), Niels Wildering – penningmeester (06-51829265), Danielle Jansens – promotie / ledenadministratie (06-53402610), Koos de Vos – educatie (06-44556267), Tjada van den Eelaart-de Sitter – Schouwgroep / website (06-20334954), Simon van den Bergh – bulletin (06-26556820), Roel van Dijk Azn – secretaris, Paul Poelmans – bulletin, Tom Visser – bestuurslid, Niels van der Graaff – bestuurslid, Herma Wichman – bestuurslid, Annemarie van Velzen – bestuurslid, Huig Velders – bulletin.

Adviseurs

Jeroen Glissenaar – Dienst Stadsbeheer Gemeente Arnhem, Jeroen Voskuilen – Molenplaats.

Ledenadministratie

Vereniging Vrienden van Sonsbeek, per adres Molenplaats Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a, 6814 CL Arnhem, Telefoon: 445 06 60, Email: info@parksonsbeek.nl Website: www.parksonsbeek.nl

MOLEN PLAATS

Molenplaats Sonsbeek is de nieuwe naam van Bezoekerscentrum Sonsbeek. Molenplaats Sonsbeek wil parkbezoekers bewust maken van de mooie groene kanten van Arnhem door het organiseren van exposities, excursies en evenementen. Molenplaats Sonsbeek geeft informatie over de Arnhemse parken en is een prima startpunt bij een bezoek van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Website: www.molenplaatssonsbeek.nl

Bestuur Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek

Anne Marie van Manen (voorz.), Leon Tjakkes (penningm.), Ton Jansen, Paul Baeten, Ans Meex.

In dit nummer

Voorpagina

De lente komt met ochtenddauw:
Foto van Gerard Herbers

3 Vervolg discussie Sonsbeek

De discussie over het onderhoud van park Sonsbeek gaat door. De ChristenUnie stelde vragen aan wethouder I. van Burgsteden; nieuwe vragen over taluds in Zypendaal.

3 Simon Klingen en het park

Simon Klingen, voorzitter van de Schouwgroep Sonsbeek, over misverstanden rond het parkbeheer en de status van de eerder beschreven studentenscriptie van Larenstein.

5 Stedenbouwkundige Rob Rhemrev over taluds in Zypendaal

Verkeerd ingrijpen in het bijzondere talud in Zypendaal kan leiden tot erosie.

6 en 7 Lentefestival

Een fotocollage van de activiteiten georganiseerd door zes horecaondernemers.

8 De Belvédère

Het hoogtepunt in het park: gidsen gezocht.

9 Gebruikersgroepen

Het park en groepen gebruikers.
Dit keer honden en uitlaatservices.

10 Echtbaar Van Omme in Sonsbeek

Roel (70) en José (67) van Omme en de kleinkinderen lopen het park regelmatig in.

11 Parkgids Gerard Nijhuis overleden Van het bestuur

12 Vogel wordt geringd

Foto: Frank Majoor

De discussie over Sonsbeek gaat voort

In het vorige Bulletin trof u verslagen aan over de conferentie die het bestuur van de Vrienden van Sonsbeek afgelopen najaar organiseerde over het onderhoud van het park. De verhalen van boomdeskundige J'ørn Copijn en de voorstellen van studenten van Hogeschool Larenstein waren spraakmakend. Als gevolg daarvan stelde de fractie van de ChristenUnie in de gemeenteraad vragen.

In dit nummer plaatst voorzitter Simon Klingen van de Schouwgroep Sonsbeek de conferentie in een breder verband. Achteraf gezien had hij daar graag het woord gevoerd om te verduidelijken hoe het er met Sonsbeek voor staat en welke rol de inleidingen daarin spelen. Enkele

weken geleden deed hij dat tijdens de algemene ledenvergadering van de Vrienden, waarover elders meer. Een andere bijdrage aan de parkdiscussie is een gesprek met stedenbouwkundige Rob Rhemrev over bijzondere taluds naast een vijver in park Zypendaal. Met een beetje fantasie kunnen we ook de voorgenomen excursie van vrienden naar het Amsterdams Vondelpark onder deze noemer scharen.

Het onderhoud van park Sonsbeek is vastgelegd in het Beheersplan 2008-2018. De ChristenUnie vroeg wethouder I. van Burgsteden of er opzienbarende ontwikkelingen zijn en of zij spoedig duidelijkheid kan geven over de volgende periode. De wethouder grijpt in haar antwoorden

terug op het bestaande plan, zegt dat bij overschrijding van het budget het Groenfonds nog kan bijdragen en dat zij zich gesteund voelt door adviezen van de Schouwgroep Sonsbeek, de Vrienden en deskundigen. Wat haar betreft zijn voorbereidingen voor een nieuw plan kennelijk nog niet aan de orde.

Na de nieuwe lay-out opnieuw een ontwikkeling in ons Bulletin: kleur over de hele linie. Het bestuur stelde er het geld voor beschikbaar, in de hoop dat het blad nog meer belangstellenden trekt en onze vriendenvereniging verder groeit.

Rob van Otterloo

Onderhoud in het park houdt nooit op

Simon Klingen plaatst conclusies herfstconferentie in breder verband

De presentatie vorig najaar van een eindschrijft van Van Hall Larensteinstudenten over het onderhoud van Sonsbeek is niet van het juiste label voorzien. Bovendien klopt niet alles wat erin staat, zegt Simon Klingen, voorzitter van de Schouwgroep Sonsbeek. De studenten beweerden dat alleen in noodgevallen onderhoud wordt verricht. "Dat is onjuist. Het park wordt gewoon het hele jaar door onderhouden."

"De twee studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein die voorstellen hebben gedaan voor het toekomstig onderhoud van Park Sonsbeek hebben prima werk afgeleverd. Dat wil niet zeggen dat alles wat ze schrijven juist is. Het wil evenmin zeggen dat de gemeente dat complete rapport over gaat nemen. Daarover moet nog op verschillende niveaus worden gediscussieerd", legt Simon Klingen uit.

De voorzitter van de Schouwgroep Sonsbeek, een gezelschap van deskundigen, ambtenaren en ook enkele Vrienden van Sonsbeek, is stellig in zijn uitspraken. Hij meent dat er vorig najaar ten onrechte een brandje is ontstaan na het symposium dat de Vrienden organiseerden en waar onder meer het studentenrapport op de agenda stond. Er leek een tegenstelling tussen degenen die

waarschuwen dat het oude bomenbestand niet over de hele linie te behouden is en een deskundige die betoogde dat de bomen zeker nog een eeuw mee kunnen en vervanging op grote schaal dus niet nodig is. Tot in het stadhuis weerklonk de echo. Maar volgens Klingen is er veel minder aan de hand dan menigeen veronderstelt.

Status scriptie

De status van het examenstuk van de studenten had beter in beeld gebracht moeten worden, zeggen de partijen die bij het symposium betrokken waren achteraf. Dat dit niet gebeurde leidde er bijvoorbeeld toe dat boomdeskundige J'ørn Copijn fel van leer trok. Hij verkeerde in de veronderstelling dat het rapport van de studenten al door de gemeente was overgenomen. Copijn bleek het oneens met een aantal voorgestelde ingrepen en de visie die eraan ten grondslag ligt.

Om in eigen kring alsnog klaarheid te verschaffen besloot het bestuur van de Vrienden Klingen uit te nodigen om tijdens de recente algemene jaarvergadering toelichting te geven. De eerder genoemde Schouwgroep Sonsbeek doorkruist twee keer per jaar de parken Sonsbeek, Gulden Bodem en Zypendaal en rapporteert erover aan de gemeente. Klingen vertelt met gedrevenheid over Sonsbeek en de geheimen achter het ontwerp. Gaandeweg blijkt maar weer eens dat het park interessanter wordt naarmate je er meer kennis over vergaart. Klingen leidt sinds 1975 een adviesbureau op het gebied van bosbeheer, geeft cursussen aan 'bosprofessionals' en publiceert over zijn vak. Ruim 25 jaar geleden kreeg hij van de toenmalige Arnhemse wethouder Hein Bloemen het verzoek een beheerplan te schrijven voor Sonsbeek. Aanvankelijk bedankte hij daarvoor.

Wespennest

"Arnhem was in die tijd een politiek wespennest. Er waren strikte voorstanders van behoud van het oorspronkelijk Engels landschapspark en er was een groep die elke omgevallen boom wilde laten liggen. Uiteindelijk heb ik als voorwaarde gesteld een breed samengestelde adviesgroep in het leven te mogen roepen en met een landschapsarchitect samen te kunnen

werken. De wethouder ging daarmee akkoord. Het resultaat was dat we plekken aanwezen waar verwildering mogelijk was en waar het landschapspark behouden moest blijven. Dat werd enthousiast ontvangen omdat beide partijen zo aan hun trekken kwamen."

De ondersteuningsgroep vormde in feite het begin van de huidige schouwgroep. Die bestaat in 2017 dan ook al 25 jaar en is een voorbeeld voor tal van gemeenten die burgers willen betrekken bij het beleid rond bossen, parken en ander groen. Het heeft volgens Klingen weinig zin in zo'n gezelschap alleen gelijkgestemden op te nemen. "Aan meelopers heb je niks. Ik zeg: 'Organiseer je eigen oppositie'. Maar ik verwacht dat iemand niet alleen loopt te roepen, hij of zij moet zich ook in de materie verdiepen."

Uniek park

Sonsbeek is een uniek park, zegt de man die in het hele land advieswerk doet en daardoor goed op de hoogte is van wat Nederland te bieden heeft. "Je hebt hier alles: water, hoogteverschillen, monumentaal bos, grote en kleine weides, samen een zeer fraai vorm gegeven landschap. Het park ligt ook nog eens tegen het stadshart. En het gaat geweldig. Het aantal bezoekers neemt voortdurend toe, het is een echt volkspark."

Het gebied van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem was ruim honderd jaar geleden een privélandgoed. De eigenaar besloot als pril begin een park in strakke barokstijl te laten aanleggen. Daar is iets van terug te zien bij het Gouverneurshuisje op Zypendaal. Erna kwam het Engels landschapspark in de mode en werd besloten het ontwerp in die richting aan te passen.

Klingen: "Je kunt je nauwelijks voorstellen dat het hele gebied er toen totaal anders uitzag. Niet al die reuzengrote beuken en eiken die nog wel een tijd meegaan. Deze parken zijn aangelegd, het is een doordacht ruimtelijk ontwerp. Hier een pad volop in het licht, daar in de schaduw langs het water. Het grote publiek ziet nu die enorme monumentale bomen en verkeert in de veronderstelling dat het landschap altijd zo was en blijft. Dat is natuurlijk niet zo. Sommige oude bomen zijn in verval geraakt en verwijderd en hier en daar zie je jonge bomen die straks voor vervanging nodig zijn."

Dat er in Sonsbeek meer moet gebeuren dan het normale onderhoud is duidelijk. "De studenten werd gevraagd ideeën aan te dragen en ze hebben geadviseerd in Sonsbeek om te beginnen een pilot uit te voeren om zichtlijnen terug te brengen. Die jongens hebben hun best gedaan. Complimenten! Dat wil niet zeggen dat hun suggesties klakkeloos worden overgenomen. We hebben het er de komende tijd uitgebreid in de schouwgroep over en ambtenaren bekijken de voorstellen. En de gemeente beslist natuurlijk."

Rob van Otterloo

Zie ook www.boslessen.nl en het boekje 'Twaalf boslessen voor inzicht en bosbeheer' (ISBN 978-90-825985-0-6)

Hoe kunnen terrassen Zypendaal hersteld?

Stedenbouwkundige Rob Rhemrev wil J'ørn Copijn graag terugzien

Rob Rhemrev woont in de Burgemeesterswijk op twee minuten lopen van het Sonsbeekpark. Hij voelt zich daar nauw bij betrokken. Zo gaf hij afgelopen zomer tijdens Sonsbeek 2016 als vrijwilliger uitleg aan bezoekers bij kunstwerken. Hij is ook begaan met het onderhoud van het park. Rhemrev heeft gestudeerd in Boskoop en heeft als stedenbouwkundige een groene achtergrond. Voor dit interview heeft Rob de cultuurhistorische analyse en visie Herstel van terrassen en lanen op Zypendaal (uitgegeven door Gelders Genootschap, mei 2016) bestudeerd.

Rob Rhemrev was vorig jaar oktober een van de bezoekers van de mini-conferentie van de Vrienden van Sonsbeek. Het dilemma tussen verjongen en behouden van het bomenbestand zette hem aan het denken. Hij vindt het moeilijk om als geïnteresseerde, zij het met een flinke dosis deskundigheid, een oordeel te vellen. Rhemrev kan zich voorstellen dat een groep deskundigen aan het werk wordt gezet om conclusies te trekken uit de inleidingen van de conferentie. In ieder geval zou hij uitgezocht willen zien in hoeverre het mogelijk is om bij vervanging oudere bomen aan te planten in plaats van jonge kaarsrechte (kwekerij)bomen. Ik spreek met hem over de terrassen op park Zypendaal.

Er is een grondig onderzoek gedaan naar het ontstaan van de terrassen, wat valt je daarbij op?

Volgens Rob wordt in de inleiding aangegeven dat de gemeente Arnhem op het landgoed Zypendaal het probleem signaleert van erosie van de terrassen gelegen langs de barokke vijver en het grote aantal bomen dat er slecht aan toe is. Verjonging is noodzakelijk maar de terrassen zijn het meest interessant en waardevol. Het onderzoek is op de terrassen gefocust. In de

cultuurhistorische analyse wordt aangegeven dat hoogteverschillen in het park een belangrijke rol spelen. De vergelijking met de terrassen van kasteel Neercanne gaat zijns inziens niet helemaal op. Het gebouw staat met de rug naar het bos en de terrassen liggen in het open landschap waar in het dal de rivier de Jeker stroomt.

Wat is kenmerkend voor de situatie op het landgoed Zypendaal?

Bij Zypendaal zijn de terrassen onderdeel van het bos. De terrassen liggen aan de westzijde en aan de overkant

van het water ligt een beukenlaan die tezamen de omlijsting vormen van het 'Grand Canal', met aan het eind het gouverneurshuisje dat als een soort folly deel uitmaakt van het landgoed. Opmerkelijk is dat de terrassen nooit op een topografische kaart zijn ingetekend.

Er wordt voorgesteld om een deel van de lanen en terrassen in oude glorie te herstellen, ben je het daarmee eens?

Herstellen is ook vanuit de huidige situatie niet voor de hand liggend. De lanen en terrassen zijn meer onderdeel van het aanpalende bos dan dat het een onderdeel is van de barokke tuin bij kasteel Zypendaal, zoals dat wel bij paleis het Loo het geval is.

De bomen zijn er slecht aan toe en de erosie van de taluds is duidelijk zichtbaar, wat zou de oplossing kunnen zijn?

Dat veel bomen vervangen moeten worden is duidelijk, de mate waarin zou ook vanuit andere inzichten dan complete renovatie kunnen worden bepaald. Zoals we op de conferentie hebben gehoord staat Copijn daar anders in, wellicht moet je hem erbij halen?

Rob voorziet grote problemen met erosie in geval van complete renovatie van de terrassen. In de huidige situatie houden de wortels van de bomen het talud vast, plaatselijk herstel is wel wenselijk. Hij besluit met: "de terrassen moet je vooral zien als een onderdeel van het aanpalende, op een helling gelegen, bos".

Paul Poelmans

Lente festival

In park Sonsbeek konden liefhebbers zondag 26 maart hun bezoek aan een van de horecavoorzieningen combineren met een optreden van bandjes en individuele muzikanten. Dit Lentefestival dat ook voor lenteachtige temperaturen bleek te kunnen zorgen, was het eerste gezamenlijk georganiseerde evenement van het Horecaverbond Sonsbeek waarin de zes horecagelegenheden in het park zich verenigd hebben. Stadsvilla, Palatijn, Molenplaats, brasserie, grand café en Sonsbeek Paviljoen zijn van plan bezoekers vaker gezamenlijk vertier aan te bieden. Bijgaand indrukken op al deze locaties van fotograaf Masha Bakker.

7

Belvédère: hoogtepunt van Sonsbeek

Iedereen heeft zijn lievelingsplekjes in Sonsbeek. Ik heb er verschillende, al naar gelang het jaargetijde, de tijd van de dag en mijn stemming. Maar het hoogtepunt van Sonsbeek is – letterlijk en figuurlijk – voor mij toch de Belvédère. Het is een hele klim, maar als ik boven kom is het uitzicht steeds weer 'adembenemend'. Op 100 meter boven ANP heb ik dan een prachtig panorama van de zuidoostelijke Veluwe.

Natuurlijk is helder zicht het mooist, maar bij wisselende weersomstandigheden zijn er altijd nog fraaie kijkjes. In noordelijke richting zijn de mogelijkheden beperkt: ziekenhuis Rijnstate en de wijk Alteveer liggen te midden van beboste heuvels. Van oost naar west, van Doesburg tot Wageningen, kijk je je ogen uit over het dal van de IJssel en de Neder Rijn. Bezoekers vinden het altijd weer leuk om punten in het centrum en de andere wijken van Arnhem te herkennen: de loop van de Neder Rijn, de bruggen, de kerktorens en de markante gebouwen die ze van nabij kennen. Met een verrekijker zien ze ook herkenningspunten van Nijmegen. In zuidwestelijke richting

kunnen ze bij helder weer zelfs tot in Brabant kijken.

Het meest interessant vind ik het uitzicht in zuidoostelijke richting. Aan het eind van de heuvelrij van Montferland is het torentje van Hoog Elten te zien. Pal ten zuiden daarvan liggen de pijlers van de Rijnbrug van Emmerik. Verderop bij Kleef zijn de heuvels van het Reichswald en Berg en Dal. Kijkend naar de lage horizon tussen Elten en Kleef krijg ik – vanuit mijn aardrijkskundeverleden in het onderwijs – steeds het gevoel dat ik niet alleen tientallen kilometers ver kijk, maar ook tienduizenden jaren terug in de tijd ga. Ik zie hoe de Rijn in de laatste ijstijd door de stuwwal breekt en zo de Gelderse Poort en de Betuwe doet ontstaan.

Als een bezoeker de rode lichtjes van de stuw bij Driel waarneemt kan ik niet nalaten te vertellen dat dit de 'hoofdkraan' van Nederland is. En dan leg ik uit dat die stuw er voor zorgt dat er meer water via de IJssel naar het IJsselmeer kan worden gestuurd om de verzilting in Friesland en de Kop van Noord Holland tegen te gaan.

Vrijwilligers gevraagd

In de zomermaanden kan de Belvédère elke laatste zondag tussen 14.00 en 16.00 uur beklommen worden voor 1 euro. Of dat lukt hangt af van het aantal beschikbare vrijwilligers. Die zijn nodig voor het innen van de entree en uitleg over de historie en op de toren voor uitleg over wat daar te zien is.

Wie belangstelling heeft wordt ingewerkt door een ervaren gids. Geef naam, telefoonnummer en email-adres door aan pers@molenplaatssonsbeek.nl of 026-4450660

Overigens is dit ook de beste plek om locaties van de Slag om Arnhem aan te wijzen.

Gerard Herbers,
park/torengids

Parkgemeenschappen: Uitlaatservices honden

De hond is in al zijn verschijningsvormen een veel geziene gast in onze parken. Nogal wat bewoners van de omliggende wijken hebben zo'n huisdier en ook deze keffers maken aanspraak op een stukje van onze openbare ruimte. Sterker nog: het is fijn dat hele hordes buurtbewoners en hun waakdieren op allerlei momenten hun rondjes door het park lopen en zo bijdragen aan de sociale veiligheid.

Natuurlijk zijn er afspraken met de eigenaren over het gedrag van de gedomesticeerde wolf. Dat gaat om harde zaken als 'waar mogen ze los en waar moeten ze aangeliind?' en altijd de poep opruimen, tot zachtere zaken als sociaal gedrag naar soortgenoten en blaffen. In vrijwel alle gevallen helpt een gesprek en hoewel er vormen van overlast zijn die voortdurende aandacht vragen, is *canis* – onder begeleiding – van harte welkom.

Roedels

Een bijzondere categorie trouwe viervoeters in onze parken komt met steeds grotere regelmaat op bezoek in een roedel. In sociaal verband genieten deze dieren op doorde-weekse dagen van Park Zijpendaal. Zij komen als lid van de verschillende uitlaatservices. De begeleiders van deze troepen hebben de zaak over het algemeen goed op orde. De blaffers blijven meestal bijeen, niet in de laatste plaats door deskundig aangestuurde groepsdynamiek. Het is interessant om ze gezamenlijk op te zien trekken; te ontdekken welke de baas is, welke nieuwsgierig zijn of juist angstig of onderdanig. Welke positie kiezen ze ... ten opzichte van elkaar en ten opzichte van de mens? Een aantal begeleiders brengt een eigen alfa-dier, die precies weet wat er op welk moment verwacht wordt. Ook het roedelbezoek brengt een interessant perspectief aan in onze parken.

Poep

Er is een probleem samen te vatten in één woord: poep.

Op parkeerplaatsen waar de natte neuzen uit de auto springen, ligt meer – soms zelfs veel meer – poep dan elders. Het is ook onmogelijk om van 12 reuen en teven tegelijk voortdurend in de gaten te houden wat ze waar doen. Jammer genoeg wordt dan niet alles opgeruimd.

We mogen verwachten dat de druk op onze parken groter zal worden – er wonen over vijf jaar veel meer mensen omheen dan nu, laat staan dan vijf jaar geleden. Daarnaast weten steeds meer uitlaatservices de weg naar Zijpendaal te vinden, zeker nu het Rozendaalse Veld met een vergunningensysteem. Uitlaatservices en andere parkgebruikers zullen elkaar dus steeds vaker tegenkomen. Wanneer de gemeente aan de gang gaat met een nieuwe visie op de parken – laten we hopen een *ontwikkelingsvisie* – zal het onderwerp ongetwijfeld aan de orde komen. Ik hoop dat men van begin af aan nadenkt over of, waar en hoe deze parkgemeenschap een plaats wordt gegund.

Simon van den Bergh

Handwritten mark

Roel en José: 'Weinig vertier voor kinderen'

Een grote boom waar je in klom: ooit een uitkijkpost van de Duitsers

Melkboer Van Omme was tientallen jaren een begrip op Sint Marten en Klarendal. De bezorging aan huis en de winkel gingen over van vader op zoon. In 2008 was het afgelopen. Geen opvolger, maar de vaart was er door de supermarkten ook uit. Roel van Omme beleefde al jong avonturen in Sonsbeek en met zijn vrouw José en kleinkinderen komt hij nu regelmatig in het park. "Waarom zijn er zo weinig uitdagingen voor kinderen?" vragen ze zich af.

Roel en José van Omme, hij 70 en zij 67, zijn met pensioen. Dus hebben ze voldoende tijd om een keer of drie per week van hun woning in de Nijhofstraat op Sint Marten richting Sonsbeek te lopen. Roel: "Als we daar wandelen zeg ik wel eens tegen haar: 'Wat is het hier toch mooi'. Als kind had je daar geen oog voor. Dan vond je zo'n park eigenlijk heel gewoon." Roel is een ras-Arnhemmer, José komt uit Nijmegen. Zodra Roel even piekert over een naam of een gebeurtenis vult José hem aan. Roel heeft op een i-pad wel z'n archief in handen: foto's vanaf de lagere school, zoals die toen nog heette en verhalen. Van een schoolreis naar Amsterdam tot de ponywagen waarmee hij melk bezorgde. Op de foto's ontwikkelt hij zich van een jongetje met korte broek tot een stoere vent met een snor en een grote krullenbol.

Ze ontmoetten elkaar in een café in Uden: "Daar dronken de meiden bier, in Arnhem limonade of een kopje thee. Die in Uden kon je tenminste versieren", weet Roel nog. José ging voor de bijl toen ze voor de tweede keer in deze kroeg kwam. In 1973 trouwden ze, hij protestant, zij katholiek. Zij: "Op een woensdag. Want

dan was onze winkel 's middags gesloten." José werkte in die tijd al volop mee in de zaak op de hoek van de Nijhofstraat en de De Wiltstraat. In de loop der jaren was het een rijkgesorteerde kruidenierswinkel geworden, waar bijvoorbeeld als eerste in Arnhem Klokzeepoeder en Derdewereldkoffie werden verkocht.

Uitkijkpost

Park Sonsbeek blijkt al pratend steeds meer herinneringen bij Roel op te roepen. Als jongetje ging hij met een zelfgemaakt bootje varen in de beek bij de Watermolen. Daar kon je ook pootje baden in het heldere water. Na de oorlog stond er een grote boom bij de parkingang aan de Apeldoornseweg. Daar kon je prachtig in klimmen naar de uitkijkpost die er nog door de Duitsers was ingericht.

Met een stel opgroeiende jongens voetbalde hij op de Ronde Weide. Wijkagent Veldhoven en ome Joop Legerstee organiseerden dat. Roel: "Toen ik op de Oranjeschool in de Sloetstraat van de vijfde naar de zesde klas ging kreeg ik een leren bal. Een met een veter erin. Als zontje van een middenstander was ik de enige. Als ik er bij een partijtje uit

werd gestuurd, nam ik die bal mee. Maar zonder bal konden ze niks beginnen, dus dan riepen ze me weer terug."

Vlooiën in Corso

De jongens en meisjes van Klarendal en Sint Marten gingen aan de Klarendalseweg voor een dubbeltje naar bioscoop Corso. "Je kwam eruit met vlooiën op je kop." Voor een paar kwartjes kon je naar het badhuis in de West Peterstraat dat was ingericht omdat er in winjde omgeving maar weinig huizen met bad of douche waren. "Je had twintig minuten de tijd. Als je dan niet aangekleed was kreeg je de badmeester met een ijskoude spuit op visite."

De winkel ging in 2008 dicht. José: "De verkoop liep terug. We waren steeds korter open en supermarkten bleven juist tot 8 uur verkopen. Daar konden we niet tegenop. Op het laatst hadden we alleen nog huilende mensen over de vloer. Gescheiden mannen en vrouwen hier van Sint Marten. Maar tussen 1975 en 2006 hebben we heel goede jaren gehad. We deden de catering voor de Bijenkorf, V en D, de PTT, de Kamer van Koophandel."

Soms nemen ze kleinkinderen mee naar Sonsbeek. Die vinden dat niet altijd even leuk. José: "Ze zeggen: 'Je kunt er alleen maar wandelen'. Roel: "Waar zijn die tafeltennistafels van de tentoonstelling gebleven? Ik dacht dat die zouden blijven staan." Allebei vinden ze dat er voor jonge kinderen te weinig te beleven is in het park om het er een beetje leuk voor ze te maken. "Er zijn niet veel uitdagingen voor de kleintjes. Kan daar niks aan worden gedaan?"

Rob van Otterloo

Van het bestuur

Met ingang van dit nummer van ons kwartaalblad zal vanuit het bestuur gemeld worden waar we mee bezig zijn. De bedoeling is de achterban, de Vrienden van Sonsbeek, beter op de hoogte te houden van ontwikkelingen.

Hierna een overzicht van een aantal activiteiten:

- We maken een excursie naar het Vondelpark in Amsterdam. De parkbeheerders hebben zich daar laten informeren over de 'Sonsbeek-methode' (lees interview met Simon Kligen). Deze manier van samenwerking is in de hoofdstad als voorbeeld

gebruikt voor contacten met omwonenden en andere berokkenen.

- Er is een model in de maak om jongeren(organisaties) bij het beheer van de parken en de toekomstplannen voor de parken te betrekken. De Vrienden vinden het van groot belang om ook hun ideeën en beleving te kennen en mee te laten wegen.
- De organisatie van een activiteitendag in Sonsbeek (met horeca en anderen). Dit verkeert nog in een pril stadium, het volgende nummer kunnen we er meer over vertellen.
- De website wordt vernieuwd. Er komt een overkoepelende site voor de parken, waarop eenvoudig

kan worden doorgelinkt naar sites van alle andere deelnemers/betrokken organisaties. Ook onze site is daarop te vinden.

- Tijdens de laatste ledenvergadering is gebleken dat een aantal leden het bulletin ook graag digitaal wil kunnen raadplegen. Het bestuur wil daaraan tegemoet komen. Alleen beschikken we nog niet over alle mailadressen. Daarom het verzoek om een mail te sturen naar: adm.vriendenvanSonsbeek@gmail.com

Huig Velders,
bestuurslid

In memoriam Gerard Nijhuis

Parkgids en bestuurslid van de Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem Gerard Nijhuis is vorige maand overleden. Ruim tien jaar beleefde hij er een groot genoegen aan bezoekers van onze parken, maar bijvoorbeeld ook van begraafplaats Moscowa boeiende verhalen te vertellen. Daarbij had de historie zijn bijzondere interesse. Op de top van de uitkijktoren kon Gerard spannend vertellen over de Slag om Arnhem. De plaatsen waar zich die strijd afspeelde, waren vandaar goed te zien. Er was geen gebouw in de verre omgeving dat hij niet wist te benoemen.

Zijn betrokkenheid toonde hij ook in de organisatie van de gidsengroep en in de publiciteit daarvoor.

In 2014, het jubileumjaar van de Vrienden van Sonsbeek, organiseerde Gerard Nijhuis een

culinaire wandeling langs de horecagelegenheden in het park met als motto 'Proeverij Sonsbeek'.

Jarenlang leidde hij de novemberwandeling op 'begraafpark' Moscowa. Hier werd hij op 30 maart zelf werd gecremeerd.

We missen een waardevolle gids, een betrokken verenigingsbestuurder en een warm mens.

Molenplaats Sonsbeek en Vrienden van Sonsbeek

Vogels ringen

Met een kokmeeuw op z'n knieën brengt vogelkenner Frank Majoor bij deze vogel een ring om een poot aan. Hij registreert het dier en laat het dan weer los. De gegevens worden opgeslagen door SOVON Vogelonderzoek. Majoor doet dat ook met andere vogels in Sonsbeek en op andere locaties. Voor meer informatie www.frankmajoor.nl

Colofon

Het Bulletin VVS is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem en van Molenplaats/Bezoekerscentrum Sonsbeek. Het Bulletin verschijnt vier keer per jaar.

Het wordt gratis toegestuurd aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. ISSN 1567-1054. Oplage 800 stuks.

Redactie:

Gerard Herbers
Rob van Otterloo
Simon van den Bergh
Paul Poelmans
Huig Velders

Adres redactie:

info@parksonsbeek.nl

Vorige nummers vindt u op de website www.parksonsbeek.nl onder > Nieuws.

Vormgeving en druk:

Coers & Roest
ontwerpers bno |
drukkers, Arnhem

Reden retourzending:

Postcode:

Plaats:

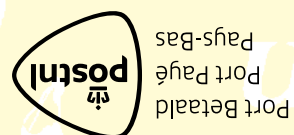
Straat:

Naam:

Het correcte adres is:

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo
vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen
en het blad 'retour afzender' of deze strook in een enveloppe
te sturen naar: Vrienden van Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a,
6814 CL Arnhem.

Retour afzender/adreswijziging

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

VAN
SONSBEK
VERENIGING